

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

Р О З П О Р Я Д Ж Е Н Н Я
від 1 квітня 2004 р. N 208-р
Київ

Про схвалення Концепції створення системи
рейтингової оцінки регіонів, галузей національної
економіки, суб'єктів господарювання

{ *Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ*
N 1022 ([1022-2006-п](#)) від 26.07.2006
N 665 ([665-2007-п](#)) від 26.04.2007 }

1. Схвалити Концепцію створення системи рейтингової оцінки регіонів, галузей національної економіки, суб'єктів господарювання (далі - рейтингова оцінка), що додається.

2. Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку, Мінфіну, Мінекономіки у місячний строк:

розробити і затвердити заходи щодо реалізації Концепції, схваленої цим розпорядженням;

визначити на конкурсній основі агентства, уповноважені на проведення рейтингової оцінки.

3. Міністерствам, Держпідприємництву, іншим органам виконавчої влади разом з уповноваженими агентствами забезпечувати проведення рейтингової оцінки та щороку враховувати під час формування бюджетних запитів потребу в коштах для цієї мети і висвітлення результатів роботи.

4. Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку інформувати щокварталу Кабінет Міністрів України про результати рейтингової оцінки.

Прем'єр-міністр України

В.ЯНУКОВИЧ

Інд. 34

СХВАЛЕНО
розпорядженням Кабінету Міністрів України
від 1 квітня 2004 р. N 208-р

КОНЦЕПЦІЯ
створення системи рейтингової оцінки регіонів, галузей
національної економіки, суб'єктів господарювання

1. Загальні положення

Ця Концепція визначає основні засади створення системи рейтингової оцінки регіонів, галузей національної економіки, суб'єктів господарювання з урахуванням досвіду міжнародних рейтингових агентств, результати роботи яких використовуються інвесторами на міжнародних фінансових ринках.

Рейтингова оцінка запроваджується в Україні для визначення кредитного ризику в розрізі регіонів, галузей національної економіки, суб'єктів господарювання. Використання результатів оцінки дасть змогу інвесторам визначити інвестиційну привабливість її об'єктів.

Концепція визначає критерії, що досліджуються під час проведення рейтингової оцінки, на основі результатів якої встановлюється ступінь кредитного ризику, пов'язаного з об'єктом оцінки, яка оформляється як кредитний рейтинг, визначений за Національною рейтинговою шкалою ([665-2007-п](#)). По закінченні роботи складається звіт, що містить обґрунтування кредитного рейтингу. { Абзац третій розділу 1 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 665 ([665-2007-п](#)) від 26.04.2007 }

Кредитний рейтинг базується на відомостях (зокрема на даних звіту аудитора), що подаються об'єктом оцінки, і публічній інформації про об'єкт оцінки та середовище його діяльності.

Уповноважене Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку на проведення рейтингової оцінки агентство (далі - уповноважене агентство) повинне відповідати таким критеріям:

є резидентом України;

спеціалізується виключно на наданні послуг з визначення кредитного рейтингу та інформаційно-аналітичних послуг, пов'язаних із забезпеченням діяльності з визначення кредитного рейтингу;

використовує для проведення оцінки Національну рейтингову шкалу; { Абзац восьмий розділу 1 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 665 ([665-2007-п](#)) від 26.04.2007 }

володіє інформаційною інфраструктурою, достатньою для ефективного збирання, оброблення та аналізу даних, і засобами для оприлюднення відомостей про визначений кредитний рейтинг;

має досвід роботи не менше ніж 2 роки.

{ Абзац одинадцятий розділу 1 виключено на підставі Постанови КМ N 665 ([665-2007-п](#)) від 26.04.2007 }

Уповноважене агентство не проводить додатковий аудит фінансового стану об'єкта оцінки та поданої ним інформації. Кредитний рейтинг може бути змінений у разі появи нових відомостей про об'єкт оцінки та в інших випадках, які агентство вважатиме достатніми для перегляду рейтингу.

2. Національна рейтингова шкала

{ Назва розділу 2 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 665 ([665-2007-п](#)) від 26.04.2007 }

Національна рейтингова шкала дає змогу оцінити кредитний ризик позичальника - регіону, органу місцевого самоврядування, суб'єкта господарювання, та окремих боргових інструментів - облігацій, векселів, позичок. { Абзац перший розділу 2 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 665 ([665-2007-п](#)) від 26.04.2007 }

Кредитний рейтинг позичальника характеризує рівень його спроможності своєчасно та в повному обсязі виплачувати відсотки і основну суму за борговими зобов'язаннями.

Кредитний рейтинг боргового інструменту характеризує рівень спроможності емітента своєчасно та в повному обсязі обслуговувати зобов'язання за таким інструментом і може бути як нижчим, так і вищим від рейтингу позичальника (за наявності обставин, що зменшують кредитний ризик, - застави, гарантії, що надаються третьою особою).

Кредитні рейтинги можуть бути короткостроковими (характеризують кредитний ризик у короткостроковій перспективі - до одного року) і довгостроковими (характеризують кредитний ризик у довгостроковій перспективі - понад один рік).

Значення кредитних рейтингів варіюються в межах від позначки "uaAAA" (найвища кредитоспроможність) до позначки "uaD" (дефолт) - для довгострокових кредитних рейтингів; у межах від позначки "uaK1" (найвища кредитоспроможність) до позначки "uaKD" (дефолт) - для короткострокових кредитних рейтингів.

Прогноз кредитного рейтингу (позитивний, стабільний чи негативний) є коментарем стосовно переважних тенденцій, які впливають на кредитний рейтинг, з точки зору його можливої (але не обов'язкової) зміни в подальшому.

Рейтинг може бути відкликаний, якщо позичальник не подає уповноваженому агентству інформацію, необхідну для поновлення рейтингу, або з інших причин.

Якщо рейтинг визначається лише на основі публічної інформації про об'єкт оцінки, до його значення додається позначка "ri".

3. Рейтингова оцінка регіонів

У процесі проведення рейтингової оцінки регіонів та органів місцевого самоврядування уповноважене агентство розглядає сукупність економічних показників та політичних факторів, показники виконання бюджету, а також характеристики міжбюджетних відносин і макроекономічної політики. Основою методології рейтингової оцінки регіонів, органів місцевого самоврядування є аналіз якісних та кількісних показників і середовища їх

діяльності.

Економічні показники

Аналізові підлягають економічний стан регіону, результати діяльності органу місцевого самоврядування, галузева структура, цикли ділової активності, обсяг існуючих і очікуваних інвестицій, стан основних фондів, а також демографічна ситуація, зокрема чисельність та структура непрацездатного населення, рівень доходу та валового ВВП на душу населення.

Тенденції економічного зростання порівнюються з демографічними характеристиками і структурними змінами в економіці країни. При цьому увага приділяється довгостроковим тенденціям структурних змін та їх впливу на майбутнє економічне зростання.

Структура органу місцевого самоврядування та результати його діяльності

Розглядаються стабільність системи міжбюджетних відносин і відносини органів влади різних рівнів. Міжбюджетні грошові потоки аналізуються з точки зору їх структури, обсягів, передбачуваності і прозорості.

Важливим фактором рейтингової оцінки є визначення ефективності управління фінансами.

Аналізується структура керівних органів, а також бюджетна і фінансова політика. З метою прогнозування майбутньої фінансової стабільності та кредитоспроможності об'єкта оцінки аналізується система його бюджетного планування та моніторингу виконання бюджету, оперативність і повнота фінансової звітності, здатність покривати касові розриви бюджету, ефективність фінансового контролю.

Фактори оцінки управління фінансами

Для оцінки якості управління фінансами визначаються кваліфікація та спеціалізація працівників, система обов'язків і відповідальність за проходження бюджетного процесу, зваженість стратегії інвестування, якість внутрішнього фінансового контролю.

Функціонування бюджетної та податкової систем, їх гнучкість

Аналізуються стан виконання бюджету, динаміка обсягів доходів і видатків, процедура прийняття рішення про зміну бази оподаткування, прогнозні бюджети. При прогнозуванні доходів враховується вплив на рівень доходів тих факторів, що вже припинили дію, а також факторів, що не діяли в попередні роки (наприклад приватизація окремих об'єктів комунальної власності).

Оцінка структури доходів передбачає проведення дослідження основних джерел, змін співвідношення цих джерел протягом певного часу та їх відповідності економічній базі. При цьому порівнюються власні доходи і міжбюджетні перерахування.

У процесі дослідження витрат звертається особлива увага на оцінку частки дискреційних (чи необов'язкових) витрат, здатність адміністрації їх зменшувати, а також тенденцію до підвищення

витрат у разі несприятливих економічних змін.

Виконання бюджету і боргове навантаження

Для оцінки виконання бюджету найважливішим фактором є величина розбіжностей між планованими і фактичними показниками. Частиною цього аналізу є дослідження поточних доходів і витрат для визначення ступеня консерватизму бюджетного планування. Ефективність управління капітальними вкладеннями оцінюється у процесі проведення аналізу обсягу інвестицій протягом середньострокового періоду з таких джерел, як поточний профіцит і міжбюджетні трансферти (субвенції). Визначається показник відношення потреби у бюджетному фінансуванні до дохідної частини бюджету.

У процесі проведення оцінки ефективності управління боргом аналізуються обсяг і структура, фінансова спроможність його обслуговувати у середньостроковій перспективі, валюта і відсотки запозичень. Визначаються показники відношення обсягу прямого і гарантованого боргу до ВВП регіону, а також обсягу бюджетних призначень на обслуговування боргу до дохідної частини бюджету.

Фінансовий стан

Під час проведення оцінки ліквідності активів визначається відповідність параметрів внутрішньої ліквідності, інвестиційної політики, зобов'язань за банківськими чи іншими кредитними лініями сезонній динаміці рівня доходів і витрат.

Аналізуються результати проведення соціальної політики, зокрема динаміка обсягу простроченої заборгованості з виплати заробітної плати та інших соціальних платежів, а також заборгованості населення та юридичних осіб за спожиті електроенергію, природний газ, тепло- і водопостачання, водовідведення, житлово-комунальні послуги.

4. Рейтингова оцінка галузей національної економіки

Рейтингова оцінка галузей національної економіки проводиться у формі розрахунку інвестиційного рейтингу з допомогою комплексного аналізу статистичної інформації про показники розвитку галузей та розрахунку індексів ділової активності.

Дослідженню підлягають такі основні показники, як структура та динаміка обсягів виробництва і реалізації промислової продукції (робіт, послуг), частка експорту та імпорту в загальному обсязі виробництва, обсяги внутрішніх і зовнішніх інвестицій в галузевому розрізі, обсяги дебіторської та кредиторської заборгованості.

Розрахунок індексів ділової активності проводиться за методиками, що використовуються провідними світовими інвестиційними фондами, банками і промисловими корпораціями для планування своєї діяльності, на підставі даних, отриманих шляхом опитування на кількох сотнях найбільших підприємств з усіх галузей.

Сукупність всієї інформації розбивається на складові за ознакою приналежності підприємства до певного регіону і галузі та розраховується частка кожної складової у ВВП.

Визначення індексів ділової активності проводиться за трьома етапами:

збирання первинних даних - відповідей на анкети, що розсилаються учасникам опитування. Від респондентів вимагається не надання числової інформації, а оцінка напряму зміни показника ділової активності (більше, менше і без змін);

узагальнення анкетних відомостей за окремими показниками ділової активності. Серед усіх відповідей виділяють три групи: більше, менше і без змін. Отримані показники є дифузними індексами, які визначають частку підприємств, що відзначили позитивні зміни показників ділової активності за відповідний період;

обчислення індексів ділової активності - на цьому етапі з усіх дифузних індексів до уваги беруться тільки найважливіші для характеристики ділової активності.

Серед показників ділової активності, за якими проводиться опитування, використовуються ті, що пов'язані з виробництвом, експортом та імпортом, ціноутворенням, складськими запасами та укладеними договорами.

Індекси ділової активності в галузевому розрізі призначаються для широкого використання суб'єктами господарювання під час розроблення проектів програм економічного і соціального розвитку чи бюджетів, а також є важливими показниками для інвесторів, що оцінюють інвестиційну привабливість галузей національної економіки.

5. Рейтингова оцінка суб'єктів господарювання

Під час проведення рейтингової оцінки суб'єкта господарювання проводиться якісний та кількісний аналіз результатів його фінансово-господарської діяльності, визначається їх відповідність законодавству, стратегія розвитку суб'єкта, його конкурентоспроможність та становище на ринку, кваліфікація та спеціалізація працівників, технології виробництва продукції (робіт, послуг).

Галузеві характеристики

Визначається ступінь галузевих ризиків для суб'єкта господарювання з вивченням перспектив розвитку відповідної галузі, її конкурентоспроможності, циклів ділової активності, ефективності державного регулювання.

Аналізуються основні параметри найважливіших сегментів ринку (його обсяг та структура, характер попиту), структура галузі (кількість конкурентів та розподіл ринку між ними), механізм ціноутворення в галузі, диференціація продукції (робіт, послуг), експортний потенціал.

У процесі визначення галузевих ризиків аналізується ефективність державного регулювання галузі (передусім це стосується таких галузей, як електроенергетика, машинобудування), оцінюється порядок ліцензування діяльності суб'єкта господарювання, наявність пільг та державного регулювання цін, стандартів якості продукції (робіт, послуг).

Організаційно-правова структура

У процесі проведення оцінки організаційно-правової структури суб'єкта господарювання аналізується ефективність корпоративного управління, характер відносин між власниками і органами управління та з органами державної влади, а також відповідність його діяльності законодавству.

Визначаються основні показники діяльності суб'єкта господарювання (величина активів, капіталу, реалізації, доходу, чисельність працівників). Проводиться оцінка кваліфікації та спеціалізації працівників, рівня оплати та мотивації праці, роботи підрозділів і осіб, відповідальних за кожний з напрямів діяльності.

Під час аналізу проводиться оцінка діяльності пов'язаних юридичних осіб та партнерів суб'єкта господарювання, характеру відносин між ними.

Операційні ризики

У процесі проведення аналізу операційних ризиків суб'єкта господарювання оцінюється його здатність раціонально управляти фінансами. Аналізуються його становище на ринку, показники результатів діяльності та державної підтримки (бюджетне фінансування, державне замовлення, податкові пільги, гарантії).

Проводиться оцінка виробничих потужностей, ресурсної бази, а також виробничих ризиків суб'єкта господарювання на підставі результатів аналізу показників його прибутковості та фінансової стійкості, розподілу грошових потоків, потреби в інвестиціях.

Аналіз фінансового стану

Під час проведення аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання оцінюється організаційна структура та механізм планування, обліку та моніторингу фінансової діяльності.

Визначається структура капіталу, потреба в інвестиціях, ліквідність активів, динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості, доходів і витрат, прибутку і рентабельності, ефективність внутрішнього фінансового контролю.

Аналізуються державні цільові програми та договори суб'єкта господарювання, здатність їх виконувати, ризиковість господарської діяльності, порядок ведення бухгалтерського та податкового обліку; ефективність управління операційними, фінансовими та інвестиційними потоками, порядок прийняття рішень. Визначаються показники поточної ліквідності та платоспроможності. { Абзац третій із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1022 ([1022-2006-п](#)) від 26.07.2006 }

Оцінюються інформаційні технології, що використовує суб'єкт, прозорість та відкритість його діяльності, порядок оприлюднення інформації про її результати.

Особливості рейтингової оцінки фінансової установи

У процесі проведення рейтингової оцінки фінансової установи аналізуються виконання нею фінансових нормативів та показників, що

встановлюються законодавством, ефективність управління фінансами та ризиками, а також програми її стратегічного розвитку, інвестиційна політика. Проводиться оцінка торгової марки та гудвілу.

Рейтингова оцінка фінансової установи характеризує ступінь її платоспроможності та фінансової стійкості, здатність своєчасно та в повному обсязі виплачувати відсотки і основну суму за борговими зобов'язаннями.

{ Додаток втратив чинність на підставі Постанови КМ N 665 ([665-2007-п](#)) від 26.04.2007 }